

FIGURES DE CATALUNYA

SANT JOSEP ORIOL

El sant de la menestralia barcelonina

Josep Miquel Antoni Oriol i Bogunyà va néixer al barri de Sant Pere, de la ciutat de Barcelona, el dia 22 de novembre de 1650. Son pare era velluter, sa mare filla d'un mestre calceter. La mare del qui, passant el temps, havia d'esdevenir sant, restà vídua als 30 anys, i dos anys després contragué segones núpcies amb Domènec Pujolar, vidu també i amb dos fills, sabater d'ofici que amb el seu treball assolí una situació benestant. En aquesta llar refeta va créixer i formar-se el petit Josep Oriol que en entrar-hi només tenia dos anys. Precoçment, en els seus jocs i en el seu comportament, revelà la seva condició, fins el punt que meresqué el nom de «el santet».

Fou escolà a la Parròquia de Sta. Maria del Mar més d'un any.

El sant, malgrat la seva humilitat, estimà el grau que havia assolit en els seus estudis universitaris, i fou per a tothom el «doctor Oriol». I, llavors que la fama de la seva santedat es va fer popular, el motiu que li aplicà la gent fou el de «doctor Pa i Aigua».

Sant Josep Oriol ha passat a la història i ha ascendit als altars amb una gran fama de taumaturg. Cal saber, però, que tots els seus miracles i, en especial, els que fonamenten la seva fama, són tardans i es concentren en els quatre darrers anys de la seva vida. No manca entre els testimonis que declaren en l'expedient de beatificació, i més encara entre els seus panegiristes, qui li atribueix miracles abans de la dita època; però, a part que la seva vida donà precoces llambregades de poder espiritual i de benèfica influència fronterejant amb el prodigi, sempre roman en vigor l'afirmació del sant mateix, el qual, amb el seu simpàtic humorisme, tan amarat de sentit menestralenc, diu, referint-se al llarg aprenentatge que li havia fet falta per abastar la sublim facultat d'operar miracles: «M'han calgut més de vint anys per arribar a «mestre».

En la neta, reservada i modesta existència del nostre sant, com en la de gairebé tots els altres elegits, hi ha un període de greus controvèrsies i de suspicàcies. Oleguer de Montserrat, doctor in utroque jure, que rebé ordres majors i, després de la seva estada a Roma, realitzà una brillant carrera que culminà en el càrrec que va ocupar de vicari general de l'arquebisbat tarragoní, gaudí d'importants beneficis i fou nomenat assessor del Govern de Catalunya, pogué, en tornar a Barcelona, dur a efecte el seu somni daurat concebut a Roma: fundar a la nostra ciutat un oratori a l'estil del fundat a la Ciutat Eterna per sant Felip Neri. Entre els col·laboradors que va reclutar per realitzar la seva idea es troba el llavors estudiant de teologia Josep Oriol. La Inquisició va creure descobrir entre les activitats de l'Oratori matèria punible, i en 1674 l'afiliat doctor Montserrat, ànima de la institució, fou empresonat al Convent dels Carmelites Descalços, on fou tractat amb molt d'afecte, cosa que va exasperar els seus perseguïdors, decidits a ensorrar-lo i, si era possible, a condemnar-lo a la foguera. La persecució va enfortir-se i encruel·lir-se, i fou llavors quan Josep Oriol, donant proves de la seva caritat i del seu tremp, realitzà actives i, a despit de la seva tímidesa, valentes gestions per posar fre a unes mesures manifestament injustes i alhora mantenir l'obra de l'Oratori i enllestir els seus estudis.

Quan, finalment, cessà la persecució i fou absolt el doctor Montserrat i autoritzat el funcionament de l'Oratori, Josep Oriol va continuar prestant-li la seva cooperació, però no es va fer felipó. Va ésser beneficiat a l'església del Pi i practicà

i recomanà amb fervor l'oració mental, base de l'obra de Sant Felip Neri i causa de les acusacions de quietisme de les quals hagué de defensar-se la nova institució.

El seu amor a la contemplació, el seu misticisme, s'alia en el nostre sant amb un sentit pràctic, un gust per l'acció, una energia moral sota maneres suaus i trets de bon humor que li donen un segell inconfusible. Els seus contemporanis l'estimaven, el veneraven, però el sentien proper a llurs vides i llurs cors. Li deien «el sant alegre».

Reaccionant sens dubte contra els vicis més comuns en el seu ambient i que més el feren patir, Josep Oriol va accentuar la nota de la generositat i del desprendiment. Les seves almoines gairebé sempre excediren el límit de les seves possibilitats. Una frase seva, vertida a l'expedient de canonització, revela amb vivacitat el seu propòsit de vèncer l'avarícia, tan arrelada en l'esperit de la classe en què era nat. Heus-la ací: «Més m'estimo que la mort m'atrapí abraçat a una dona que amb un ral a la butxaca».

Morta la seva mare, el sant va creure arribada l'hora de traslladar-se a Roma i de cessar en les funcions de preceptor que havia assumit a casa de Tomàs Gasneri.

Quin fou el motiu real d'aquest viatge a Roma? Obtenir el modest benefici que, efectivament, aconseguí, diuen uns biògrafs. D'altres, com Oriol Anguera de Sojo, insinuen la possibilitat que el viatge tingués per objecte realitzar alguna missió que li hagués confiat el doctor Montserrat en relació amb el procés que li seguia la Inquisició. I els fets i indicis que adueix donen alguna versemblança a la dita hipòtesi.

El modest benefici a què hem alludit no alterà pas els costums del sant. Hom sap que va domiciliar-se a la casa d'un tal Pedrós o Pedricós, barber d'ofici, situada al Born, davant de la casa del marquès de Robres. Al cap de dos anys morí Pedrós o Pedricós, i la vídua s'instal·là en un modest estatge del carrer de la Flor, carrer que travessava el de la Canuda i que avui s'ha reduït a un cul de sac. En aquest nou domicili de la vídua Pedrós, el sant va ocupar una cambra humilíssima en qualitat de rellogat. La cambra era petita i situada al segon pis, sota teulada. No hi tenia tracte amb ningú; els estants dels altres pisos, els saludava amb una inclinació de cap quan entrava o sortia. Es tancava a la seva cambra, l'accés de la qual era prohibit a les dones, però quan en sortia deixava la porta oberta perquè hi entrés qui volgués. Tot el seu parament personal consistia en una taula amb el crucifix que havia heretat de la seva mare i alguns llibres. Una cadira, un llit de posts i bancs, enterament nu, i una pedra com a coixí. Hi dormia o s'hi adormissava poques hores; de vegades s'estimava més d'encetar una becaïna assegut en una cadira, tenint a la mà una candela encesa, que en consumir-se, amb l'aproximació de la calor, el despertava. Un càntir, un gibrell i una arqueta completaven l'inventari.

La mestressa de la casa li entrava llenya perquè pogués fer foc a l'hivern, cosa que no féu mai, ni en els hiverns més crus. No tolerava que ningú li prestés servei. Ell curava de netejar la seva cambra, rentar i sorgir les seves robes. El seu aliment consistia en pa i aigua. Com a beneficiat va esbalair la gent amb les seves almoines, la seva pietat, el compte amb què exercí el càrrec de «bosser» (tresorer), que li varen confiar els seus companys de comunitat, i, sobretot, els seus miracles. Quan anava a Canet de Mar, on residien els seus pares i amics, els Milans, les mullers dels mariners, dels quals no es tenien noves, el voltaven en demanda de consol; les